

УДК 378.015.6:374

Даріуш Сенкевич, здобувач Академії Полонійна в м. Ченстохові, Польща

СУТЬ І СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджується проблема виховання, навчання, студентської молоді. Принципи, і способи навчально-виховного процесу, методи і методології ВНЗ.

Ключові слова: реформи, безперервна освіта, мораль, культура, релігійне виховання, духовність.

Літ. 11.

Dariusz Sękiewicz, pracownik naukowy Akademii Poloniyna w Częstochowie, Polska

FORMACJA ISTOTA I STRUKTURA KULTURY ZAWODOWEJ PRZYSZŁYCH MENEDŻERÓW W SZKOŁACH KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO

Problem edukacji, studenci szkolenia. Zasady i metody procesu edukacyjnego, metody i uczelni metodologii.

Słowa kluczowe: reforma, kształcenie ustawiczne, moralność, kultura, nauka religii, duchowości.

Dariusz Senkevych, Researcher of Academy Poloniyna in Częstochowa, Poland

ESSENCE AND STRUCTURE OF PROFESSIONAL CULTURE FORMATION OF FUTURE MANAGERS IN CONTINUING EDUCATION INSTITUTIONS

The article investigates the problem of training, studying of students. Principles and ways of educational process, methods and methodologies of Higher Education Institutions.

Keywords: reform, continuing education, morality, culture, religious education, spirituality.

Актуальність проблеми. З початком ринкових реформ в Україні докорінно трансформується уся система соціально-економічних відносин. І перетворення торкнулись не лише матеріальних-технічної основи виробництва, організаційних форм господарювання та форм власності, але і освітньої системи, яка знаходиться в нерозривному зв'язку з економічною дійсністю і є базою для зміцнення наукового та виробничого потенціалу країни, підготовкою менеджерів до сучасної ринкової економіки із високим рівнем морально, художньо-естетичної, трудової та екологічної культури ділового спілкування, яке формується в системі безперервної освіти навчання і виховання, зазначає професор М.В. Вачевський [2, 256].

На етапі розвитку, освіта одна з найбільш великих і важливих сфер людської діяльності, яка найтісніше переплетена з усіма іншими областями життя. У зв'язку з закономірністю переходу країни на інноваційний шлях розвитку та застосуванням наукових надбань у справжнім секторі економіки невідкладного значення набуває підготовка висококваліфікованих, відповідальних, сміливо володіють своєю професією і орієнтуються в суміжних областях знань, таким чином, конкурентоспроможних ринку праці фахівців. Вони зобов'язані бути не просто компетентними, а здатними до радикальної роботи лише на рівні вимог, визнаних у світовій практиці, готовими до постійного фахового зростанню та соціальної мобільності.

Слід зазначити, що є два смислових значення поняття “виховання”. Виховання учнівської та студентської молоді у широкому значенні, що охоплює всю систему впливів, весь процес формування особистості у процесі навчання і підготовки її до активної участі у виробництві ринкової економіки, суспільному і культурному житті, охоплює не лише виховну роботу школи, дитячих і молодіжних організацій, сім'ї, громадськості, а й вплив усього укладу життя суспільства, літератури, мистецтва, кіно, радіо, телебачення, а також систему безперервної освіти і навчання впродовж життя. В цьому смислі поняття “виховання” наближається до поняття “соціалізація особистості”, зазначає професор М.Д. Ярмаченко [11, 243].

Виховання у вузькому значенні має вагу цілеспрямоване формування світогляду, морального обличчя, розвиток естетичного смаку, фізичний розвиток. Воно здійснюється сім'єю, навально-виховними закладами, громадськими організаціями.

Планування безперервного навчання – одне з головних складових частин планування людських ресурсів, що включає у собі два етапи:

- перший – передбачення кількісного і більш якісного складу зайнятих у створенні на аналізований період;

- другий – складання планів укомплектуванню, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів.

Аналіз останніх публікацій. Слід зазначити, що випущено значну кількість навчально-методичної та довідкової літератури в напрямку системи безперервної освіти яка відноситься до навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах відомих польських вчених Ks. Andrzej Krynski, Stanislaw Lypinski? Kazimierz Chruscinski, Roman Drozd, Zbigniew Machalinski, Kazimierz Bodowski, Wojciech podiecki, Waldemard Tyrek n? syis, а також українські вчені: В. Бутенко, Я. Стельчук, В. Мадзігон, М. Євтух, М. Вачевський, В. Вихруц, О. Вишневський, Д. Луцик, Н. Примаченко, В. Мовчан, Т. Тхоржевська, М. Єрмошенко.

Мета статті – виховання та формування моральної культури майбутніх менеджерів конкретизується через систему виховних завдань.

Виклад основного матеріалу. Виховний процес є цілеспрямованим. Мета сучасного виховного процесу студентської молоді у процесі формування моральної культури, характеризується гармонією соціальних та індивідуальних цілей, завдань, співробітництвом у їх досягненні.

Процес виховання та формування моральної культури майбутніх менеджерів є процесом багатфакторним: на нього впливає родина, окремі педагоги, вся система безперервної освіти в цілому, все суспільство з його виховними інститутами. Встановлено, що чим більше за своїм напрямом і змістом збігаються впливи організованої виховної діяльності й об'єктивних умов, тим успішне здійснюється формування особистості. Особливість виховного процесу виявляється і в діяльності вихователя – керівника цього процесу виявляється і в діяльності вихователя – керівника цього процесу, зумовленій не лише об'єктивними закономірностями. Його діяльність – це здебільшого мистецтво, що свідчить про своєрідність особистості педагога, його індивідуальність та характер формування в учнівської молоді етику та мораль людських стосунків між людьми засобами моралі. Головне завдання освіти навчити учнівську та студентську молодь розуміння моралі як основного джерела творення справжньої людяності життя. Суть виховання – виховати в молоді потребу творення атмосфери приязні у взаєминах між людьми [4].

Педагогічна система, майбутніх менеджерів професійної культури – це така система, у межах якої здійснюється педагогічна діяльність, тобто цілеспрямована діяльність педагогів, яка полягає у виконанні управління процесом виховання, навчання і культури підростаючого покоління, становлення його повноправним членом суспільства. Структура безперервної освіти педагогічної системи складається з таких компонентів:

1. Відтворення, змін оцінок і трансформація потреби, тенденцій у суспільному розвитку, культурних цінностей, світоглядних особливостей, вимог, необхідних якостей, пропонуваніх сучасному члену суспільства;

2. Відтворення, змін оцінок і розвиток уявлень про сутність знання, соціально схваленої ідеальної моделі освіченої людини й успішного фахівця, різноманітних наукових знань, умінь, навичок, досвіду, ментальних звичок, набутих людством і актуальних становлення майбутнього члена суспільства;

3. Відтворення, змін оцінок і розвиток власного педагогічного знання, педагогічної майстерності та поширення досвіду, іншими словами законів, якими відбувається процес засвоєння знань, умінь і навичок, методів, принципів, і способів навчально-виховного процесу, методи і методології ВНЗ.

Відзначимо роботу професора В. Мовчан [6, 28], де автор ґрунтовно розкриває зміст моралі – наукову теорію моралі у безпосередніх стосунках, сім'ї, школі, суспільстві та належної поведінки, беручи за критерій уявлення про добро і зло, добре і погане. Проте вчитель як правило не пояснює чому те, що вимагається, є хороше і де критерій того, що воно справді хороше і учневі треба діяти саме так, а не інакше. Так відбувається формування стереотипності мислячої особи. Стереотипність шкідлива тим, що формує нерозмірковуючу людину, тобто таку, що не сформувала власних переконань. За цієї умови навіть справедливі і правильні вимоги мало що дають для формування моральної особистості. Звикаючи виконувати чужу волю, діяти згідно з “взірцями”, особистість не виробляє моральних переконань.

Мораль – це єдність вироблених людством норм відносин і одночасно, що кожна людина є суб'єктом, тобто активним творцем етики моралі.

Нинішні умови вимагають кардинальних змін у системі економічної освіти і економічного виховання молоді, формування у них культури до підприємницької діяльності. І першочергове завдання в цій системі покладається на ліцеї, коледжі, школи, гімназії, які покликані не тільки дати кожному учневі суспільно необхідний рівень знань, ознайомити з багатством національної культури, різними загальноосвітніми дисциплінами, а й дати знання з основ підприємницької діяльності, маркетингу і менеджменту, інтелектуальної власності.

Українська національна школа, відкидаючи негативні чинники минулого вбираючи в себе прогресивні напрями освіти, покликана формувати в учнів якості майбутніх менеджерів підприємців, комерсантів, банкірів, фермерів, маркетологів,

економістів нинішнього дня із високим рівнем професійних компетенцій культури ділового спілкування та етикету, формуванням моральної культури у майбутніх менеджерів у процесі навчання основ підприємництва та технологій індивіда як носія культури, відзначає Н.М. Примаченко [7, 53 – 58].

Загальна характеристика мети та сучасних проблем виховання досліджував і розкрив в роботі [9, 7] професор О. Шпак – де автор стверджує, що питання про мету виховання на перший погляд здається легко зрозумілим: виховувати треба для того, щоб людина оволоділа навичками культури, що дозволяє їй стати повноцінним членом суспільства. Але вимоги суспільства до його членів в різні епохи й у різних народів не завжди були однаковими. У середні віки в європейській культурі пріоритетними якостями були відповідність соціальному статусу, релігійність, скромність, шанобливість перед авторитетами, в той час як в XIX – XX століттях переважними цінностями стали працьовитість, завзятливість, допитливість, здатність до творчості, динамічність.

В останні століття загально визнаною метою виховання став усебічний розвиток особистості. Зараз ми є свідками того, що система освіти України, незважаючи на всі недоліки, робить майже все можливе для реалізації мети всебічного розвитку особистості.

Державотворчі процеси, які відбуваються нині в Україні, охоплюють всі ділянки життя. Процес становлення національної школи України характеризується пошуками таких педагогічних технологій, які максимально сприяли б формуванню соціально активної, творчої особистості, здатної до самостійної регуляції власної життєдіяльності. Особливо актуальною є проблема становлення нової вищої школи, яка покликана формувати національно свідомих і духовно багатих професіоналів вчителів технологій, високим рівнем культури, етикету та толерантності – відзначає у своїх роботах професор О. Шпак [10].

Соціокультурні процеси сучасності, пов'язані із формуванням свідомості людини прийдешньої доби, передбачають низку суттєвих особливостей, із загальною закономірною спрямованістю до гуманізації всіх сфер життєдіяльності людини. Поняття “культура” у загальноприйнятому його розумінні зумовлює особливі досягнення людини в розумовій і психічній сферах прикладання її сил.

Класик вітчизняної педагогіки К.Д. Ушинський стверджував, що єдиною для всіх народів системи не існує як у теорії і практиці. Виховна система

кожної нації є результатом її історичного розвитку, її вірувань, особливостей моральної і духовної культури, географічного ареалу проживання. Звідси суттєві відмінності у цілях та засобах кожної національної виховної системи.

Щоб найкраще здійснювати виховання майбутніх менеджерів підприємницької діяльності, слід відзначити фундаментальну роботу в галузі педагогіки і виховання учнівської та студентської молоді професора О. Вишневецького [1, 190 – 191] в якій автор ґрунтовно розкриває загальні засади виховання і розвитку. Структура виховання формується історично – відповідно до природи самої людини, що залишається відносно незмінною.

В умовах державотворення на перше місце правомірно висувається завдання виховання та формування моральної культури майбутніх менеджерів і, відповідно, цінностей пов'язаних з приналежністю до народу (спільність мови, способу мислення, географічних умов, традицій, звичаїв, освіти, мистецтва, літератури, побутової культур на християнських засадах культури у розумовому вихованні молоді в сучасному суспільстві.

Розумове виховання, як відзначає академік С.У. Гончаренко – важлива складова частина всебічного розвитку особистості, підготовка її до життя і праці. Розумове виховання передбачає розвиток мислення і пізнавальних здібностей людини [3, 290].

Загальноприйнятою метою у світовій теорії і практиці морального виховання був і залишається ідеал всебічно і гармонійно розвинутої особистості, який іде із глибини століть.

Інтелектуальне (розумове) виховання передбачає:

- засвоєння системи знань, яка спроектована з відповідних навчальних предметів і містить перелік смислових елементів суспільного досвіду (фактів, понять, означень, теорем, законів, положень, правил, алгоритмів діяльності);

- розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення, раціональної організації навчальної праці;

- розвиток критичного мислення, здатності усвідомлювати та відстоювати особисту позицію;

- вироблення вміння самостійно здобувати знання;

- готовність до застосування знань, умінь, в практичній діяльності;

- формування особистісного світогляду – узагальненого розуміння всього світу в цілому на ґрунті великої кількості впорядкованих поглядів, переконань, ідеалів.

Патріотичне виховання:

СУТЬ І СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

- виховання любові до рідної землі, родини, свого народу, Батьківщини;
 - формування національної свідомості;
 - культивування кращих рис державної ментальності, працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.;
 - виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій;
 - формування готовності до творчої праці на благо людей, подвигу в ім'я процвітання держави;
 - формування відповідальності за долю Батьківщини; виховання громадянського обов'язку перед країною суспільством;
 - формування політичної культури;
 - вироблення етики міжнаціональних стосунків.
- Правове виховання:**
- прищеплення поваги до прав та свобод людини і громадянина;
 - виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів (Герба, Прапора, Гімну);
 - засвоєння основ державного, трудового, цивільного, сімейного і кримінального права;
 - формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
 - виховання поваги до прав і свобод інших людей;
 - формування активної протидії випадкам порушення законів.
- Моральне виховання:**
- формування в учнів основ загальнолюдської і народної моралі: совісності, порядності, тактовності, співчуття, милосердя, доброти, чесності, гуманності, толерантності та інших добро чинностей;
 - виховання поваги до батьків, духовної єдності поколінь;
 - виховання почуття власної гідності: честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни;
 - готовність будувати своє життя за принципами гуманізму;
 - виховання культури поведінки.
- Художньо-естетичне виховання:**
- оволодіння основами народного мистецтва, музики, архітектури, усної народної творчості, національної пісенної і танцювальної культури, побуту, ремесел, гри;
 - формування системи знань про світову культуру і мистецтво;
 - розвиток естетичних потреб і почуттів;
 - розвиток художніх здібностей і творчої діяльності;
 - готовність будувати власне життя за законами краси.

Трудове виховання:

- вироблення свідомого ставлення до праці як вищої цінності людини і суспільства;
- формування трудових навичок та умінь;
- формування уміння самостійно й ефективно працювати;
- розвиток потреби в творчій праці;
- виховання діловитості, підприємливості;
- виховання почуття господаря й господарської відповідальності;
- формування готовності до праці в умовах ринкової економіки.

Екологічне виховання:

- формування розуміння необхідної гармонії людини з природою;
- оволодіння знаннями про природу свого краю;
- виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на землі;
- формування готовності до активно екологічної діяльності;
- формування основ глобального економічного мислення.

Мета і завдання виховання моральної культури майбутніх менеджерів, визначені суспільством, мають об'єктивний характер, оскільки випливають із об'єктивної необхідності. Без чіткої стратегії неможлива соціальна перебудова: неминуче виникнуть розмиті ідеали, фальшиві зразки життя, еталони поведінки.

У розвинутих країнах світу цілеспрямоване виховання є головним напрямом діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, а моральне, духовне, становлення особистості – його найважливішими завданнями.

Виховання молоді на християнських засадах культури у вихованні молоді в Українському суспільстві, розкрито Н.М. Примаченко [8]. Термін “культура” латинського походження (cultura – обробка, розвиток, виховання) і спочатку означав виділення ґрунту, його обробка. Спочатку під культурою розумілися всі зміни в природному об'єкті, що проходили під впливом людини. Вперше термін культура виник в Давній Греції і перекладався як освічений. Весь світ поділявся на освічений та неосвічений. Все, що знаходилося в Греції вважалося культурним, а за її межами – то варвари. В подальшому слово культура отримало узагальнене значення і ним стали називати все створене людиною. При такому підході культура розуміється як створена людиною “друга природа”. Культура включає в себе результати матеріального і духовного виробництва.

Культура – специфічний спосіб організації

розвитку життєдіяльності людини, виявлений в результаті матеріальної і духовної праці, в сукупності відношень людини до природи, між собою і до самих себе.

Зазначимо, що предмет культурології та її вивчення студентами ВНЗ розроблено авторами Валентиною та Віктором Здоровенко, де автори висвітлюють ті аспекти, які притаманні нинішнім випускникам і стверджують, що культура зорієнтована на інтеграцію всіх видів і способів людської діяльності під кутом зору розвитку, вдосконалення самої людини як суб'єкта і водночас об'єкта цієї діяльності [5].

В Україні останнім часом з'явилась низка публікацій із досліджуваної проблеми авторів: Г. Андрусенко, М.Б. Євтух, А. Павленко, М. Вачевський, П. Вербицька, І. Зязюн, А. Головач, А. Діденко, М. Дороніна, В. Здоровенко, О. Кекош, О. Кубрак, Ю. Палеха, Т. Тхоржевська, Ю.Р. Сурмяк, О.Т. Шпак, та інших авторів, які здебільшого висвітлюють досвід виховання та культури діяльності учнівської молоді, упускаючи важливість ділового спілкування на християнських засадах в українському суспільстві.

Серед опублікованих робіт недостатньо досліджене питання щодо узагальнення досвіду моральної культури у майбутніх менеджерів підприємницької діяльності, ділового спілкування та виховання молоді у процесі взаємовідносин суб'єктів підприємницької діяльності на християнських засадах в менеджерській діяльності.

Виховання молоді в дусі культури та українських традицій широко висвітлено Омеляном Вишневським в роботі [1], де автор стверджує, що виховання молоді покладено в українській релігійній традиції де у свідомості українців релігія була живим чинником не лише багатьох сотень років. Релігія глибоко проникає у звичаї та обряди, поєднує суто духовні та культурні засади з національними, громадськими, сімейними та особистими. Взірцем такого поєднання в нашій історії є "Повчання Володимира Мономаха дітям", настанови отців церкви, філософія Г. Сковороди та П. Юркевича, вся творчість Т. Шевченка.

Повернення нашої школи до християнства не обмежується лише питаннями викладання релігії. Йдеться також про загальну релігійну практику школи, про ставлення до релігійних ритуалів, молитви, сповіді, храмових свят тощо.

Релігійне виховання володіє методичним інструментарієм, що стосується виховання і душі, і тіла. Він закладений в ритуально-звичаєвих діях – як суто церковного, так і світського характеру, особливо у сфері життя сім'ї і громади.

Висновки. Джерелом формування культури майбутніх менеджерів є їх діяльність і спілкування. Ефективність виховання буває тим вищою, чим доцільніше організовані суспільно корисна діяльність учнівської та студентської молоді і чим розумніше будується їх спілкування з іншими людьми, перш за все з батьками і вчителями. Ця взаємозалежність є одною з провідних закономірностей виховного процесу. Але в процесі діяльності і спілкування відбувається величезна внутрішня духовна діяльність особистості, наслідком якої є те, що деякі впливи вона засвоює охоче і досить активно, інші – майже, або й зовсім не засвоює. Закономірність виявляється в тому, що наслідки процесу виховання бувають тим вагоміші, чим активніший його вплив на внутрішню сферу особистості.

1. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. // О. Вишневський. – Дрогобич "Коло", 2006. – 604 с.

2. Вачевський М.В., Примаченко Н.М. Маркетингова культура у підприємстві. Навчальний посібник. // М. Вачевський, Н. Примаченко. – К.: ЦУЛ, 2004. – 123 с.

3. Гончаренко С.У. Розумове виховання. Український педагогічний словник. // С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1977. – 376 с.

4. Даріуш Сенкевіч. Формування моральної культури майбутніх менеджерів у навчальних закладах Польщі. // Д. Сенкевіч. / Молодь і ринок. – №8 (103). – С. 120 – 124.

5. Здоровенко В.В. Культура ділового спілкування. Навчальний посібник. // В. Здоровенко. – Дрогобич "Каменярь", 2002. – 1457 с.

6. Мовчан В.С. Етика: Книга для вчителя: навчально-методичний посібник. // В. Мовчан. – К.: Знання, 2008. – 303 с.

7. Примаченко Н.М. Етикет маркетингової культури у взаємовідносинах підприємницької діяльності. // Н. Примаченко. / Молодь і ринок. – 2004. – №2(8). – С. 53– 58.

8. Примаченко Н.М. Формування маркетингової культури у майбутніх вчителів технологій у процесі навчання основ підприємництва. Монографія. // Н. Примаченко. – Дрогобич, 2011. – 218 с.

9. Шпак О.Т., Трухін І. Психолого-технологічні основи шкільного виховання. Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. // О. Шпак, І. Трухін. – Дрогобич, "Вимір", 2003. – 406 с.

10. Шпак О.Т., Бабаяк М.М., Падалка О.С. Економічне виховання учнівської молоді. // О. Шпак, М. Бабаяк, О. Падалка. – Дрогобич "Вимір", 2009. – 532 с.

11. Ярмаченко М.Д. Педагогіка. Підручник. // М. Ярмаченко. – К.: Вища школа. 1986. – 543 с.

Стаття надійшла до редакції 12.08.2013